

A dokumentumfilm története

A tantárgy célja:

A tantárgy a dokumentumfilm alapvető elméleti kérdéseit járja körbe és történetének legfontosabb fejezeteit, legjelentősebb alkotóinak életművét mutatja be. A szemináriumokon egy-egy alkotói életmű és dokumentumfilm-elméleti probléma részletes tárgyalására nyílik lehetőség a témához kapcsolódó filmek elemzésén keresztül.

Az előadások tematikája:

Mi a dokumentumfilm? A dokumentumfilm különböző definíciói.

A kép és valóság viszonyának elméleti vetületei.

A dokumentumfilm típusai.

A dokumentumfilmkészítés Flahertytől a költői dokumentumfilmig.

A cinema direct és a cinema vérité.

Az etnográfiai/antropológiai dokumentumfilm.

A reflexív dokumentumfilm.

+ egy alkalommal meghívott előadó/rendező tart előadást

Olvasmányok a vizsgára:

- Bill Nichols: A dokumentumfilm típusai. *Metropolis* 2009. 4. 20–41.
- Michael Renov: A dokumentumfilm poétikájának megelőlegezése. *Metropolis* 2009. 4. 42–65.
- Colin Young: A megfigyelő film. In: Füredi Zoltán (szerk.): *A valóság filmjei. Tanulmányok az antropológiai filmről és filmkatalógus*. Budapest, Palantír, 47-61.
- David Macdougall: A megfigyelő filmen túl. In: Füredi Zoltán (szerk.): *A valóság filmjei. Tanulmányok az antropológiai filmről és filmkatalógus*. Budapest, Palantír, 61-75.
- Könczei Csilla: *Reflexivitas a dokumentumfilmben*.
<http://www.filmtett.ro/cikk/2497/reflexivitas-a-dokumentumfilmben>
- Eliott Weinberger: *A kamera törzs* (fénymásolat)
- Clifford Geertz: „A bennszülöttek szemszögéből”: az antropológiai megértés természetéről. In: *Az értelmezés hatalma. Antropológiai írások*. Budapest, Osiris, 2001. 227-245.
- Clifford Geertz: Sűrű leírás. Út a kultúra értelmező elméletéhez. In: *Az értelmezés hatalma. Antropológiai írások*. Budapest, Osiris, 2001. 194–226.
- Dumitru Budrală: *Momente din istoria filmului antropologic*. Sibiu, 2005. 59-118.
- Zalán Vince: *Fejezetek a dokumentumfilm történetéből*. Magyar Filmtudományi Intézet és Filmarchívum, Budapest, 1983.

A tantárgyból a jegyet a következő feladatok elvégzésével lehet megszerezni:

- szemináriumtartás (prezentáció+min. 1 oldal jegyzet) 30%
- dolgozat (4-5 oldalnyi filmelemzés egy filmlistából választandó filmről) 30%
- írásbeli vizsga a szesszióban 40%

Jelenléttel kapcsolatos elvárások: max. 4 hiányzás elfogadott. Aki ennél többet hiányzik nem jelentkezhetsz vizsgára.

Az órák heti lebontásában:

1. - febr. 23. Bevezetés. A tantárggyal kapcsolatos feladatok megbeszélése.

Vetítés: Dennis O'Rourke: *Cannibal Tours* (1988)

2. - március 2. előadás

3. - Március 9. szeminárium: Németi Örs, Kőmíves István

A klasszikus megfigyelő film: R. J. Flaherty: *Nanuk, az eszkimó* (1922) – John Marshall: *A vadászok* (1957)

Szövegek:

Deane Williams: *Robert Flaherty*.

<http://sensesofcinema.com/2002/great-directors/flaherty/>

Christopher Robert: *Robert and Frances Flaherty: a Documentary Life 1883–1922*. McGill-Queen's University Press, 2005.

Ruby, Jay: Antropológiai filmkészítés. In: Füredi Zoltán (szerk.): *A valóság filmjei. Tanulmányok az antropológiai filmről és filmkatalógus*. Budapest, Palantír, 2004: 75-83.

Weinberger, Eliot: *A kamera törzs* (fénymásolat)

Rothman, William: The Filmmaker as a Hunter. In: B. K. Grant – J. Sloniowski (szerk.): *Documenting The Documentary. Close readings of documentary film and video*. Wayne State Univ. Press, 1998. 23-40.

Jay Ruby (ed.): *The Cinema of John Marshall*. Routledge, 2012. 35-37.

<https://books.google.ro/books?id=nQgSBAAQBAJ&pg=PA36&lpg=PA36&dq=john+marshall+the+hunters&source=bl&ots=m0Su2yE9FA&sig=8Po0V5ZpuqYhuIlVsuWoTVgWvvo&hl=hu&sa=X&ei=LQ7hVIqrF4W3OMKQgegE&ved=0CC0Q6AEwAjgU#v=onepage&q=john%20marshall%20the%20hunters&f=false>

Budrală, Dumitru: *Momente din istoria filmului antropic*. Sibiu, 2005. 72-108.

Zalán Vince: Fejezetek a dokumentumfilm történetéből. Magyar Filmtudományi Intézet és Filmarchívum, Budapest, 1983. 128–174.

4. - március 16. előadás

5. - Március 23. szeminárium: Hevesi Zoltán, Száva Hunor, Kuri Ákos, Szilágyi Kispista István

A cinema direct: D. A. Pennebaker: *Don't Look Back* (1967) és Frederick Wiseman: *Titicut Follies* (1967) vagy *High School* (1968)

Szövegek:

Zalán Vince: *Fejezetek a dokumentumfilm történetéből*. Magyar Filmtudományi Intézet és Filmarchívum, Budapest, 1983. 286-326.

Colin Young: A megfigyelő film. In: Füredi Zoltán (szerk.): *A valóság filmjei. Tanulmányok az antropológiai filmről és filmkatalógus*. Budapest, Palantír, 47-61.

Dave Saunders: *Direct Cinema: Observational Documentary and the Politics of the Sixties*. Wallflower Press. 2007. A Frederick Wiseman-ről szóló rész. 145–169.

D. A. Pennebaker and Chris Hegedüs. In: *Documentary Filmmakers Speak*. 41–69. ebook.

Carolyn Anderson – Thomas Benson: Direct Cinema and the Myth of Informed Consent: the Case of *Titicut Follies*. In: Grass-Katz-Ruby (eds.) *Image Ethics. The Moral Rights of Subjects in Photographs, Film and Television*. Oxford University Press, 1988. 58–86. (pdf.)

A *High School*-ról egy bejegyzés: <http://www.pbs.org/pov/highschool/commentary.php>

6. - Március 30. előadás

7. - április 13. szeminárium: Ilyés Zalán, Balogh Attila, Gergely Zita

A cinema vérité és az etnofikció: Jean Rouch: *Az emberi piramis* (1961) és Edgar Morin–Jean Rouch: *Egy nyár krónikája* (1961)

Szövegek:

Loizos, Peter: Challenging Documentation-realism: Three Early Experiments by Jean Rouch. In: *Innovation in Ethnographic Film. From Innocence to Self-Consciousness*, Manchester University Press, 1993, 45-66.

Báron György: *A valóság meséje: Jean Rouch*. Filmvilág. 2007. 7.

Budrală, Dumitru: *Momente din istoria filmului antropologic*. Sibiu, 2005. 59-71.

Grant–Sloniowski: The Dialogic Imagination Of Jean Rouch. In: B. K. Grant – J. Sloniowski (szerk.): *Documenting The Documentary. Close readings of documentary film and video*. Wayne State Univ. Press, 1998. 188-203.

Zalán Vince: Fejezetek a dokumentumfilm történetéből. Magyar Filmtudományi Intézet és Filmarchívum, Budapest, 1983.

8. - április 20. előadás

9. - Április 27. szeminárium: Fodor Tünde, Mihálydeák Krisztina, Gál Emőke

Dokfilmes paradigmaváltás az 1980-as évek végén: Errol Morris: *The Thin Blue Line* (1987)

Szövegek:

Stóhr Lóránt: Hit nélkül élni. *Filmvilág* 2013. január.

http://www.filmvilag.hu/xista_frame.php?cikk_id=11239

Linda Williams: Mirrors Without Memories. Truth, History and *The Thin Blue Line*. In: B. K. Grant – J. Sloniowski (szerk.): *Documenting The Documentary. Close readings of documentary film and video*. Wayne State Univ. Press, 1998. 379 – 396.

Magyarul itt: <http://uj.apertura.hu/2014/tavasz/williams-emlekek-nelkuli-tukrok-igazsag-tortenelem-es-az-uj-dokumentumfilm/>

Errol Morris Interview: <http://sensesofcinema.com/2001/feature-articles/morris/>

Leger Grindon: A dokumentumfilmes interjú poétikája. *Metropolis* 2009. 04. 66-80.

10. - Május 4. előadás

11. - Május 11. Szeminárium: Radu Norbert, Lakatos Mihály, Hegyi Andor, Nagy Anita

Új dokumentumfilmes technikák a posztmodernitásban.

Szövegek:

Michael Moore: *Roger and Me* (1989) vagy *Bowling for Columbine* (2002) – Florin Iepan: *Decreștii* (2005)

Matthew Bernstein: Documentaphobia and mixed modes. Michael Moore's *Roger & Me*. In: B. K. Grant – J. Sloniowski (szerk.): *Documenting The Documentary. Close readings of documentary film and video*. Wayne State Univ. Press, 1998. 397–415.

Kapás Zsolt Zsombor: *Elfogult objektivitás? Dokumentaritás és propaganda Michael Moore filmjeiben* <http://uj.apertura.hu/2014/tavasz/kapas-elfogult-objektivitas-dokumentaritas-es-propaganda-michael-moore-filmjeiben/>

Leger Grindon: A dokumentumfilmes interjú poétikája. *Metropolis* 2009. 04. 66-80.

Interjúk Florin Iepan rendezővel:

„Decreștii” e un film despre generația mea. <http://aarc.ro/articol/3672>

Nem mesélhetsz el csak számodra fontos történetet

<http://www.filmtett.ro/cikk/86/interju-florin-iepan-dokumentumfilm-redezovel>

Murai András: Meggyőzés és vizuális élvezet

http://www.mediakutato.hu/cikk/2010_02_nyar/05_antikapitalista_antiglobalista/

12. - Május 18. Szeminárium: Bodor Tímea, Fábián Andor, Nagy Klementina

A saját kultúráját/történelmét ábrázoló filmes: Forgács Péter: *Bartos család. Privát Magyarország I.* (1988-1997) és Andrei Ujică: *Autobiografia lui Nicolae Ceaușescu* (2010)

Szövegek:

Forgács Péter: A családi mozi archeológiája. In: Kapitány Ágnes – Kapitány Gábor (szerk.): *Jelbeszéd az életünk.* Budapest, Osiris: 109-124.

Muhi Klára: A talált képek vonzásában. Archívok a magyar filmben. In: *Metropolis*, 1999/2. szám, 76-92. Ajánlottak a Forgács Péter összeállítás további cikkei (*Metropolis*: 58-108)

Bill Nichols–Michael Renov (eds.): *Cinema's Alchemist: The Films of Péter Forgács.* University of Minnesota Press. 2011. 137-158.

Bajkó Árpád: *A privát idő költészete.* <http://www.filmtett.ro/cikk/2498/privat-magyarorszag-1-a-bartos-csalad>

Gabriela Filippi: *Reflexii ale istoriei in filmele lui Andrei Ujică* <http://www.istoriafilmului.ro/articol/278/reflexii-ale-istoriei-in-filmele-lui-andrei-ujica-partea-a-2-a>

Gregus Zoltán: *A film nulla foka*

<http://www.filmtett.ro/cikk/2052/andrei-ujica-autobiografia-lui-nicolae-ceausescu-ceausescu-a-hatalom-tebolyultja>

În dialog cu Dana Bunescu

<https://filmmenu.wordpress.com/2014/11/10/interviu-dana-bunescu/>

Kötelező filmek (nem lesz külön filmteszt, hanem az írásbeli részeként lesznek a filmekből kérdések):

John Flaherty: *Nanuk, az eszkimó* (1922)

Joris Ivens: *Az eső / A spanyol föld*

John Grierson:

John Marshall: *Vadászok* (1957)

Jean Rouch: *Az emberi piramis* (1961)

Jean Rouch–Edgar Morin: *Egy nyár krónikája* (1961)

D. A. Pennebaker: *Don't Look Back* (1967)

David & Albert Maysles: *Grey Gardens* (1975)

David Macdougall: *Turkana Conversations* vagy *Doon School*

Ross McElwee: *Sherman's March* (1986)

Errol Morris: *The Thin Blue Line* (1987)

Dennis O'Rourke: *Cannibal Tours* (1988)

Trinh T. Minh-ha: *Surname Viet Given Name Nam* (1989)

Michael Moore: *Roger and Me* (1989)

Forgács Péter: *Privát Magyarország* (1988-1997) – 1. rész

Andrei Ujică: *Autobiografia lui Nicolae Ceaușescu* (2010)